

Archeologienota

Blankenberge Uitkerkse Polder - rietzone

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Overzicht maatregelen.....	2
3	Gemotiveerd advies.....	3
3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	3
3.2	Waardering archeologische vindplaatsen	3
3.3	Impactbepaling	3
3.4	Bepalingen van de maatregelen	3
3.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	3
3.4.2	Volledigheid van het vooronderzoek.....	4
3.4.3	Keuze verder vooronderzoek	4
4	Programma van Maatregelen	6
4.1	Administratieve gegevens advieszone.....	6
4.2	Onderzoeksopdracht	6
4.2.1	Afbakening onderzoeksterrein	6
4.2.2	Onderzoeksdoelstellingen.....	6
4.2.3	Onderzoeksvragen	6
4.3	Maatregelen proefsleuvenonderzoek	8
4.3.1	Methoden en technieken.....	8
4.3.2	Eventuele afwijkende methodiek.....	9
4.4	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	9
4.5	Potentieel vervolgetraject na archeologisch vooronderzoek.....	11
5	Lijsten.....	12
5.1	Plannenlijst.....	12
5.2	Tabellenlijst	12
6	Bibliografie	13

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Blankenberge Uitkerkse Polder - rietzone
Ligging	Hooistraat, deelgemeente Uitkerke, gemeente Blankenberge, provincie West-Vlaanderen
Kadaster	Uitkerke (Blankenberge), Afdeling 3, Sectie C, Percelen 370A (noordelijk deel) en 1026, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 1032 & 1033 (zuidelijk deel)
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0627
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2020E433) Landschappelijk bodemonderzoek (2020F60)

Plangebied

Oppervlakte plangebied	Ca. 76.000 m ²
Oppervlakte advieszone	Ca. 76.000 m ²
Kartering gewestplan	Agrarische gebieden

2 Overzicht maatregelen

Advies	Oppervlak / aantal	Tijdstip	Voorwaarde
Proefsleuven	8476,2 m ² / 28 proefsleuven		Aktename van de archeologienota

[1] Hiermee hoeft niet per definitie een volledig ongeroerde bodem te worden bedoeld. Indien geen grootschalige aftopping, of herhaaldelijke diepploeging van het bodemprofiel heeft plaatsgevonden, is de kans nog altijd bestaande dat steentijdresten min of meer in hun oorspronkelijke positie bewaard zijn gebleven. Ook licht afgetopte of aangeploegde steentijdsites kunnen nog relevante kenniswinst opleveren. Het afwegen van de gaafheid van het bodemprofiel is aan de erkend archeoloog in nauwe samenspraak met de aardkundige die het landschappelijk bodemonderzoek uitvoerde.

[2] Een archeologische indicator kan bestaan uit onder meer vuursteenartefacten en/of -bewerkingsafval, (verbrand) bot, (verkoold) hazelnootdoppen, (verkoold) graan, verbrande leem of handgevormd aardewerk. Indien vuursteen of aardewerk is aangetroffen, dient vanaf één aangetroffen stuk door een senior-specialist steentijdonderzoek een beslissing genomen te worden omtrent verdere stappen gaande van verkennende/waarderende boringen, proefputten of geen vervolgonderzoek.

3 Gemotiveerd advies

3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden aanwezig zijn binnen het plangebied. Op de historische kaarten en de orthofoto's is geen bebouwing weergegeven. Het plangebied heeft eeuwenlang een braakliggend karakter gekend, naast ingebruikname als akkerland. Veldprospectie in het noordelijk deel heeft daarentegen aangetoond dat er vermoedelijk middeleeuwse attestaties aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied alsook bijkomend Romeinse aanwezigheid in het zuidelijk deel. Daarnaast is het plangebied gelegen in de Uitkerkse Polders, in de Oudlandpolders, vaak met ongestoorde profielen (niet vergraven sinds de vorming van de Polder in de vroege middeleeuwen).¹

3.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Er kunnen binnen het plangebied archeologische sporen of structuren aan het licht komen die dateren uit de steentijd en metaaltijden (minder waarschijnlijk), maar voornamelijk archeologische sporen vanaf de Romeinse periode en de middeleeuwen. Elke vondst in de regio zou een grote kennisvermeerdering betekenen. Hierdoor is het potentieel op kennisvermeerdering zeer groot. Voor de Romeinse periode, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen en nieuwe tijd zullen de te bekomen resultaten eveneens een aanvulling betekenen op de reeds vergaarde kennis van soortgelijke vondsten uit deze periodes. Sporen uit deze periodes zouden een bevestiging zijn dat het gebied, zeker in de vroege middeleeuwen, reeds een vroege ontginningsgeschiedenis had. Het middeleeuwse wegennet is een belangrijke indicatie voor het aantreffen van sites uit deze periode. Er wordt algemeen genomen een zone van 100 m afgebakend, bij niet-uitgeveende bodems, omdat herhaaldelijk bleek dat alle sites uit de Volle Middeleeuwen langsheen deze wegen zijn gelegen.² Beide zones liggen in deze gunstige omgeving. Voor de zuidelijk gelegen zone is de aanwezigheid van Romeinse indicatoren in de nabije omgeving een aanwijzing voor het aantreffen van oudere sporen.

3.3 Impactbepaling

De afgraving in beide zones bedraagt max. 110 cm -mv en plaatselijk in het zuiden van de zuidelijke zone 130 cm -mv.

3.4 Bepalingen van de maatregelen

3.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft aangetoond dat binnen de toekomstige ingreep alleen holocene afzettingen van vooral mariene oorsprong voorkwamen. Dat betekent dat steentijdrijke niveaus dieper begraven moeten zijn waardoor ze niet bedreigd worden door de geplande werken. Rekening houdend met de gedocumenteerde bodemopbouw en de ligging van het plangebied in de Polders, kan niet uitgesloten worden dat jongere sporensites, vanaf de Romeinse tijd, aanwezig kunnen zijn binnen zowel het noordelijk als zuidelijk deel van het plangebied. De relevante archeologische laag bevindt zich namelijk net onder de bouwvoor gezien de Uitkerkse Polders Oudlandpolders betreft, met vaak ongestoorde profielen (niet vergraven sinds de vorming van de Polder in de vroege middeleeuwen).³ Het afgraven van dergelijke bodemprofielen, in het geval van niet-uitgeveende bodems, zal het archeologisch potentieel net onder de ploeglaag met zekerheid verstoren. Het

¹ DE DECKER & BOURGEOIS 1999

² DE DECKER & BOURGEOIS 1999

³ DE DECKER & BOURGEOIS 1999

landschappelijk bodemonderzoek heeft daarentegen wel aangetoond dat binnen het gabarit van de toekomstige werkzaamheden geen steentijdpotentieel verstoord zal worden.

Verder vooronderzoek zal bijgevolg een hoge graad van kennispotentieel met zich kunnen meebrengen voor jongere sporensites vanaf de Romeinse periode.

3.4.2 Volledigheid van het vooronderzoek

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek⁴ is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is bijgevolg aangewezen gezien er binnen het gabarit van de toekomstige werkzaamheden relevante archeologische niveaus aanwezig zijn, namelijk net onder de ploeglaag.

3.4.3 Keuze verder vooronderzoek

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode.

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	AANGEZIEN ER EEN GROTE KANS IS DAT EVENTUELE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN UIT GRONDSPOREN EN/OF VONDSTEN ZULLEN BESTAAN, ZULLEN DE RESULTATEN VAN EEN GEOFYSISCH ONDERZOEK – INDIEN ZE AL IETS OPLEVEREN – LASTIG TE INTERPRETEREN ZIJN EN ZAL EEN DEFINITIEVE INTERPRETATIE VAN DE GEGEVENS DIE DOOR EEN DERGELIJK ONDERZOEK KUNNEN WORDEN GEGENEREERD AFHANKELIJK ZIJN VAN EEN ONDERSTEUNENDE INGREEP IN DE BODEM
VELDKARTERING	JA	NEE	NEE	NEE	VERZAMELDE VONDSTEN AAN DE OPPERVLAKTE KUNNEN SLECHTS EEN AANDUIDING GEVEN VAN WAT ZICH MOGELIJK IN DE BODEM BEVINDT. EEN VELDKARTERING GEEFT M.A.W. SLECHTS EEN INDICATIE VAN WAT ZICH IN DE BODEM BEVINDT
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	NEE	NEE	NEE	NEE	GEZIEN DE KANS OP STEENTIJDSTES KLEIN IS
PROEFPUTTEN-ONDERZOEK STEENTIJD	NEE	NEE	NEE	NEE	GEZIEN DE KANS OP STEENTIJDSTES KLEIN IS
PROEFSLEUVEN- ONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	PROEFSLEUVENONDERZOEK IS DE MEEST GESCHIKTE METHODE OM DE ONDERZOEKSVRAGEN EFFICIËNT EN VOLLEDIG TE BENADEREN

⁴ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

Conclusie: Op basis van de uitgevoerde bureaustudie met bijbehorend landschappelijk bodemonderzoek wordt door BAAC Vlaanderen bvba een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd.

4 Programma van Maatregelen

4.1 Administratieve gegevens advieszone

Naam site	Blankenberge Uitkerkse Polder - rietzone		
Ligging	Hooistraat, deelgemeente Uitkerke, gemeente Blankenberge, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster	Uitkerke (Blankenberge), Afdeling 3, Sectie C, Percelen 370A (noordelijk deel) en 1026, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 1032 & 1033 (zuidelijk deel)		
Coördinaten noordelijk deel	Noordwest:	x: 63199.10	y: 221295.76
	Noordoost:	x: 63288.59	y: 221353.23
	Zuidwest:	x: 63282.81	y: 221128.35
	Zuidoost:	x: 63399.68	y: 221176.95
Coördinaten zuidelijk deel	Noordwest:	x: 63544.42	y: 220426.06
	Noordoost:	x: 63747.05	y: 220472.69
	Zuidwest:	x: 63660.31	y: 220249.14
	Zuidoost:	x: 63805.68	y: 220406.52
Oppervlakte advieszone	Ca. 76.000 m ²		

4.2 Onderzoeksopdracht

4.2.1 Afbakening onderzoeksterrein

Het volledige plangebied komt in aanmerking voor verder vooronderzoek.

4.2.2 Onderzoeksdoelstellingen

De doelstellingen van het verder vooronderzoek zijn dezelfde als de algemene doelstellingen van het vooronderzoek, zijnde het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken.

4.2.3 Onderzoeksvragen

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Verder archeologisch onderzoek

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - o Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - o Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

4.3 Maatregelen proefsleuvenonderzoek

4.3.1 Methoden en technieken

Algemene bepalingen

Voor de algemene bepalingen aangaande de uitvoering van proefsleuvenonderzoek wordt verwezen naar de relevante hoofdstukken in de Code van Goede Praktijk.

Specifieke methodologie

Inplanting proefsleuven

De methode van parallelle proefsleuven wordt gebruikt. Over het terrein worden systematisch parallelle proefsleuven van ca. 1,80 m breed aangelegd met een tussenafstand van maximaal 15 meter. Rekening houdend met de specifieke topografie van het onderzoeksterrein worden de proefsleuven dwars over de lokale kreekrug in het landschap aangelegd. Op deze manier maken de proefsleuven een transect op het landschap. De precieze locatie van bijkomende kijkvensters bij deze proefsleuven is vrij te bepalen op basis van het aangetroffen sporenbestand.

Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek

Er wordt in totaal 4.709 m lopende meter proefsleuven ingepland, goed voor 8.476,2 m² onderzochte oppervlakte. Het totale terrein is ca. 76.000 m² groot. Op deze manier wordt met de proefsleuven 11 % van het terrein onderzocht. De bedoeling is om met de proefsleuven en de kijkvensters ca. 12,5% van het terrein te onderzoeken.

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de proefsleuven en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Staalname

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewest bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd te worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

Referentieprofielen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek worden bijkomende profielen geregistreerd, indien de veldwerkleider het noodzakelijk acht, of wanneer een afwijkende bodemopbouw ten opzichte van het voorgaand uitgevoerd onderzoek wordt waargenomen. Dit teneinde een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de bodemkundige en quartairgeologische opbouw van het plangebied. Rekening houdende met de natuurlijke, archeologische en technische omstandigheden worden deze bijkomende profielen gelijkmatig verspreid. Een representatieve selectie wordt als referentieprofiel beschreven. Deze worden per laag of horizont lithologisch en bodemkundig beschreven. Belangrijke bodemeigenschappen, zoals textuur, oxidoreductie, kalkgehalte, biologische processen, chemische processen, mineralogische processen en bodemhorizonten werden gedetermineerd en beschreven.

De beschrijving van de profielen gebeurde conform de FAO guidelines for soil description en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems worden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

4.3.2 Eventuele afwijkende methodiek

In regel wordt het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. Indien bepaalde omstandigheden een afwijkende methodologie of techniek vereisen, wordt dit door de erkende archeoloog gemotiveerd in de nota.

4.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Mochten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

Plan 1: Inplanting proefsleuven op het DHM⁵ (digitaal; 1:1; 18.12.2020)

⁵ AGIV 2020

4.5 Potentieel vervolgtraject na archeologisch vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek zijn diverse vervolgstappen mogelijk:

- Vrijgave

Wanneer het archeologisch potentieel van het terrein volledig behaald werd, kan een vrijgave geadviseerd worden. Er is in dit geval in het kader van de geplande werken geen bijkomende kenniswinst te behalen door middel van verder onderzoek.

- Opgraving

Wanneer nog kennisvermeerdering mogelijk is na het reeds uitgevoerde vooronderzoek, is verder onderzoek nuttig. De vastgestelde archeologisch waardevolle zones van het plangebied zullen geadviseerd worden voor opgraving, wanneer deze verstoord zullen worden bij de uitvoering van de geplande werken. De rapportage hiervan en het natuurwetenschappelijk onderzoek na afloop van de opgraving maakt deel uit van het archeologisch traject.

- Behoud in situ

Behoud in situ kan plaatsvinden wanneer de geplande werken de aanwezige waardevolle archeologisch resten niet bedreigen of in zulke mate kunnen aangepast worden, zodanig dat dit behoud kan gegarandeerd worden. Het advies voor behoud in situ omvat een duidelijke beschrijving van de maatregelen die hiervoor noodzakelijk zijn.

- Een combinatie van voorgaande opties

Het plangebied kan opgedeeld worden in zones, waarbinnen verschillende van bovenstaande adviezen van toepassing zijn. De opdeling wordt in het eindadvies duidelijk opgemaakt en in kaart gebracht en een programma van maatregelen voor elk van deze zones wordt opgesteld.

De keuze van het vervolgtraject wordt op basis van al het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek gemaakt, beschreven en gemotiveerd in de nota, die in akte genomen dient te worden. Indien uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem blijkt dat een opgraving noodzakelijk is, dient dus rekening gehouden te worden met de uitvoering van deze opgraving, alsook de uitwerking van de opgravingsresultaten, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie en restauratie. De specifieke invulling van de uitwerking van de opgravingsresultaten, van het natuurwetenschappelijk onderzoek en van de conservatie en restauratie zullen in het programma van maatregelen van de nota van het onderzoek in uitgesteld traject worden vastgelegd. Verder onderzoek in de vorm van een opgraving kan pas uitgevoerd worden, wanneer de vergunning voor de geplande werken verleend werd en na het uitvoeren van de melding aanvang onderzoek door de erkende archeoloog.

5 Lijsten

5.1 Plannenlijst

Plan 1: Inplanting proefsleuven (digitaal; 1:1; 18.12.2020) 10

5.2 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode. 4

6 Bibliografie

AGIV, 2020. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.

DE DECKER, S. & BOURGEOIS, J., 1999. *Archeologische inventaris van de Uitkerkse polder (gem. Uitkerke-Blankenberge, Wenduine-De Haan, Nieuwmunster-Zuienkerke) prov. West-Vlaanderen: Deelstudie in het kader van een haalbaarheidsstudie van een natuurinrichtingsproject. Onuitgegeven rapport.*, Gent.

ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at:
https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.